

DOI 10.36074/logos-14.02.2025.060

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИХ МОДЕЛЕЙ НАУКОВОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Кочарян Артур Борисович¹

---

1. кандидат педагогічних наук,
старший співробітник відділу проектування розвитку обдарованості
Інститут обдарованої дитини НАПН України, УКРАЇНА
ORCID ID: 0000-0003-3854-4532

Анотація. У статті розглянуто особливості підготовки педагогічних кадрів до впровадження експериментальних моделей наукової освіти в умовах воєнного стану. Основна увага приділяється адаптації освітнього процесу до викликів сучасності, зокрема використанню цифрових платформ, таких як Moodle, для організації дистанційного навчання. Наведено практичні аспекти створення ресурсної бази для педагогів, які працюють у кризових умовах. Розкрито ключові напрями професійного розвитку, такі як персоналізація навчання, емоційна підтримка, інтеграція зовнішніх ресурсів та аналіз ефективності. Також зазначено роль міжнародного досвіду та цифровізації у забезпеченні безперервності освіти в умовах війни.

В умовах воєнного стану важливою складовою розвитку освіти є підготовка педагогів до впровадження інноваційних підходів, зокрема експериментальних моделей наукової освіти. Такі моделі спрямовані на розвиток критичного мислення, творчості та дослідницьких навичок учнів. У кризових умовах цей процес вимагає спеціальної організації та врахування багатьох факторів.

В умовах воєнного стану забезпечення безперервного професійного розвитку педагогічних працівників набуває критичного значення [1]. Сучасна освіта опинилася перед серйозними викликами, що пов'язані з адаптацією навчального процесу до нових реалій. Педагоги змушені швидко реагувати на зміни, включаючи використання цифрових технологій, роботу в кризових умовах та підтримку психоемоційного стану учнів. Ці обставини вимагають від

освітньої спільноти інноваційних рішень, зокрема у сфері організації курсів підвищення кваліфікації.

Глобальні кризи, такі як війна, мають багатовимірний вплив на освітній сектор. Вони змінюють не лише структуру навчального процесу, але й вимоги до педагогічного складу. Нестабільність та невизначеність часто супроводжуються обмеженим доступом до навчальних ресурсів, необхідністю організації дистанційного навчання та забезпеченням безпеки учасників освітнього процесу. У таких умовах професійний розвиток педагогів стає стратегічно важливим елементом для збереження якості освіти та відновлення системи в довгостроковій перспективі.

Одним із головних завдань є створення гнучких і адаптивних програм навчання для педагогів. Такі програми повинні враховувати поточну ситуацію, рівень доступності технологій та ресурси в різних регіонах. Важливо не лише навчати педагогів використовувати новітні інструменти, але й забезпечувати їм психологічну підтримку. Травматичні події, пов'язані з війною, вимагають від викладачів не лише стійкості, а й здатності передавати ці навички учням.

Метою статті є узагальнення особливостей підготовки педагогічних працівників до впровадження експериментальних освітніх моделей на практичному прикладі із впровадження моделі розвитку публікаційної діяльності юних дослідників.

У період воєнного стану спостерігається посилений акцент на цифровізації освіти. Онлайн-курси, вебінари та інші форми дистанційного навчання стали невід'ємною частиною професійного розвитку. Це, звісно, дозволяє мінімізувати фізичні ризики та охопити широку аудиторію педагогів, незалежно від їхнього місця перебування. Однак, незважаючи на переваги, цифровий формат має свої виклики, зокрема обмеження доступу до стабільного інтернет-зв'язку в окремих регіонах, що вимагає пошуку альтернативних рішень, таких як офлайн-матеріали чи використання мобільних додатків.

Професійний розвиток педагогів у кризових умовах також повинен враховувати їхній індивідуальний досвід і потреби [2]. Наприклад, досвідчені педагоги можуть потребувати більш поглибленого вивчення новітніх методик, тоді як менш досвідчені спеціалісти потребуватимуть базового навчання з управління стресом чи роботи в умовах конфлікту. Індивідуалізація навчального процесу стає ключовим фактором, який забезпечує ефективність і результативність підвищення кваліфікації.

Крім того, важливо зазначити роль міжнародної співпраці у створенні таких курсів. Багато іноземних організацій пропонують підтримку українським педагогам, надаючи доступ до сучасних навчальних програм, інструментів та

SECTION 22.

PEDAGOGY AND EDUCATION

ресурсів. Участь у міжнародних тренінгах та обмін досвідом із зарубіжними колегами сприяє впровадженню найкращих практик у навчальний процес. Міжнародна підтримка також може бути у вигляді грантів чи фінансування для розробки нових програм підвищення кваліфікації, що відповідають реаліям воєнного часу.

Зрештою, організація курсів підвищення кваліфікації в умовах воєнного стану є багатогранним завданням, яке потребує координації зусиль національних та міжнародних структур. Гнучкість, адаптація до сучасних викликів, фокус на індивідуальні потреби педагогів і створення безпечного середовища для навчання — це лише деякі аспекти, які мають бути враховані. Інвестиції у розвиток освітань сьогодні є ключовим фактором, який забезпечить стійкість та розвиток освітньої системи України в майбутньому.

Нами була розроблена експериментальна модель розвитку публікаційної діяльності юних дослідників (далі Модель). З метою реалізації даної Моделі та популяризації і просування ключових ідей наукової освіти серед учнівської молоді командою відділу проектування розвитку обдарованості дитини Інституту обдарованої дитини НАПН України було розгорнуто відкритий електронний журнал на платформі Open Journal Systems (OJS) – <https://ojs.iod.gov.ua>

На першому етапі нашого дослідження було затверджено публікаційну модель електронного журналу «Юний дослідник», унікальність якої полягає не лише в тому, що авторами публікацій є юні дослідники, а й можливість залучення юних дослідників до процесу подвійного сліпого рецензування. Окрім того, нами передбачалась можливість навчання юних дослідників розгортати та наповнювати власні електронні журнальні системи для закладів освіти, де вони навчаються.

Ми визначили, що основними цінності публікаційної діяльності учнів є якість подання, інноваційність роботи, дотримання етичних стандартів, комунікація та співпраця із іншими дослідниками, доступність результатів досліджень, саморозвиток та самонавчання.

Як результат у 2023 та 2024 роках було опубліковано по одному номеру видання «Юний дослідник» із загальною кількістю статей – 20. Станом на 26.01.2025 загальний перегляд цих публікацій складає 2365 переглядів та 1126 завантажень. Враховуючи результати попереднього моніторингу було прийнято рішення розширити аудиторію до всіх бажаючих здобувачів освіти у закладах загальної середньої та позашкільної освіти.

З метою якісної підготовки педагогів до реалізації запропонованої нами Моделі та враховуючи умови воєнного стану в Україні нами було підготовлено курси підвищення кваліфікації. Курс був у форматі електронного навчального

курсу (ЕНК) «Методичні засади залучення учнів шкіл та позашкільця до публікаційної діяльності» і його було розміщено на платформі Moodle. Всі бажаючі потенційні слухачі курсу пройшли попередню реєстрацію та отримали посилання на курс, логін та пароль.

Аналізуючи та узагальнюючи досвід організації курсів підвищення кваліфікації для педагогічних працівників в умовах воєнного стану, ми можемо виокремити наступні особливості їх підготовки: аналіз потреб і пріоритетів освіти, інноваційні підходи до навчання педагогів, створення ресурсної бази, фокус на психолого-педагогічній підтримці, інтеграція міжнародного досвіду.

Аналіз потреб і пріоритетів ринку. Розробка та впровадження експериментальних моделей наукової освіти в умовах воєнного стану вимагає глибокого розуміння реальних потреб освітньої системи та її учасників. Наукова освіта, спрямована на формування критичного мислення, творчих навичок і здатності до самостійного дослідження, є ключовим інструментом для побудови стійкого суспільства. У кризових умовах ці аспекти стають ще більш актуальними, оскільки вони сприяють адаптивності, інноваційності та стійкості як учнів, так і педагогів.

Одним із головних завдань є аналіз поточних викликів, таких як обмежений доступ до ресурсів, психологічні виклики та розрив у доступності до освіти. У багатьох регіонах України через воєнні дії школи втратили доступ до лабораторного обладнання, бібліотек та інших навчальних ресурсів. Це створює потребу у розробці інноваційних рішень, зокрема використання цифрових інструментів і платформ.

Як учні, так і педагоги зазнають стресу через нестабільність, що впливає на здатність ефективно сприймати нову інформацію та працювати в умовах експериментальної освіти. У цьому контексті пріоритетом є створення емоційно безпечного середовища.

Через переміщення дітей та педагогів до різних регіонів країни чи за кордон виникає необхідність у розробці уніфікованих підходів до навчання, які можуть бути застосовані незалежно від умов.

Особливості впровадження моделей наукової освіти. Наукова освіта базується на інтеграції теоретичних знань із практичними навичками, що потребує спеціального підходу до її впровадження, особливо в умовах воєнного стану. Головні аспекти включають STEM-підхід, проєктне навчання, інтеграцію гуманітарних аспектів.

Викладання природничих наук, технологій, інженерії та математики в умовах обмежених ресурсів потребує впровадження цифрових симуляторів, мобільних додатків та онлайн-інструментів. Це дозволяє забезпечити учням доступ до високоякісного контенту навіть за відсутності фізичного обладнання.

SECTION 22.

PEDAGOGY AND EDUCATION

Однією з основних стратегій є створення проєктів, які дозволяють учням працювати над реальними проблемами, використовуючи наукові методи. Такий підхід сприяє розвитку дослідницьких навичок і підвищенню мотивації учнів.

Крім того, у кризових умовах, важливо підкреслювати зв'язок науки з реальним життям, наприклад, вивчення впливу воєнних дій на екологію чи дослідження соціальних аспектів кризових ситуацій.

Створення ресурсної бази для педагогів в умовах воєнного стану має вирішальне значення для забезпечення якісного навчального процесу. Використання платформ для дистанційного навчання, таких як Moodle, відіграє ключову роль у цьому процесі. Moodle є потужним інструментом для організації навчальних курсів, управління матеріалами та забезпечення зворотного зв'язку між педагогами та учнями. Особливості використання Moodle можна розділити на декілька ключових аспектів.

Moodle є однією з найбільш гнучких платформ для дистанційного навчання. Вона дозволяє забезпечити доступ до навчальних матеріалів у будь-який час і з будь-якого пристрою, адаптувати курси до різних рівнів підготовки педагогів, інтегрувати інструменти для синхронного (онлайн-лекції, вебінари) та асинхронного навчання (відеозаписи, інтерактивні вправи).

У період воєнного стану це особливо важливо, оскільки багато педагогів та учнів можуть мати нестабільний графік або доступ до інтернету лише в певний час. Moodle надає можливість завантажувати матеріали для подальшого використання в офлайн-режимі, що є ключовим фактором для забезпечення безперервності навчання.

Moodle пропонує широкий спектр інструментів для створення та управління курсами, зокрема: **модулі для тестування, форуми та чати, системи оцінювання.**

Однією з основних переваг Moodle є можливість персоналізації навчального процесу. Адміністратори курсів можуть створювати індивідуальні траєкторії навчання для педагогів, що враховують їхній рівень знань, досвід та специфіку роботи. Наприклад, педагогам, які тільки починають використовувати цифрові інструменти, можуть бути запропоновані базові курси з використання Moodle. В той самий час досвідчені користувачі можуть брати участь у більш просунутих програмах, які включають впровадження інтерактивних технологій, розробку онлайн-тестів та інтеграцію зовнішніх ресурсів.

У кризових умовах важливо забезпечити не лише технічну, але й емоційну підтримку педагогів. Moodle дозволяє організовувати групи підтримки або спільноти практики, де педагоги можуть обмінюватися

досвідом та вирішувати проблеми спільно. Також на платформі зручно розмішувати матеріали з психологічної підтримки, такі як поради щодо управління стресом, техніки релаксації та рекомендації для роботи з травмованими учнями. Крім того є можливість надавати доступ до вебінарів та консультацій з експертами у сфері освіти та психології.

Moodle підтримує інтеграцію з різними зовнішніми ресурсами, що розширює можливості навчання. Наприклад, використання відеоплатформ (YouTube, Vimeo) для доступу до навчальних відео, інтеграція з Google Workspace для організації спільної роботи над документами, застосування інструментів для проведення онлайн-експериментів, таких як PhET Interactive Simulations для STEM-освіти.

Moodle надає розширені можливості для моніторингу та аналізу навчального процесу. Адміністратори курсів можуть не тільки аналізувати прогрес педагогів за допомогою звітів і статистики, а й визначати, які матеріали є найбільш ефективними, а які потребують доопрацювання, отримувати зворотний зв'язок від учасників курсів через опитування та анкетування.

Наведемо кілька прикладів успішного використання Moodle в умовах війни в інших країнах.

У зв'язку з тривалою громадянською війною в Сирії платформа Moodle стала одним із ключових інструментів для забезпечення безперервності освіти [3]. Сирійські університети та школи, які були змушені перейти на дистанційне навчання через бойові дії, використовували Moodle для розробки онлайн-курсів для студентів, які втратили можливість фізично відвідувати навчальні заклади; підтримки студентів у таборах для переміщених осіб за допомогою навчальних матеріалів, доступних в офлайн-режимі; організації навчальних програм для педагогів, щоб підготувати їх до використання платформи та цифрових інструментів.

В умовах нестабільності після вторгнення в Ірак Moodle використовувався для відновлення навчального процесу [4]. Університети та школи адаптували платформу для віддаленого навчання, особливо в регіонах, де інфраструктура була зруйнована; створення курсів з базовими науками та підготовки кадрів для відбудови країни; підтримки студентів та викладачів через інтерактивні форуми та психологічну допомогу.

Після конфліктів і зміни політичного режиму Moodle допоміг у відновленні системи освіти в Афганістані - платформа використовувалася для створення курсів, спрямованих на навчання молоді, особливо дівчат, які раніше не мали доступу до освіти; міжнародні організації, такі як ЮНЕСКО, інтегрували Moodle у свої освітні програми, надаючи доступ до навчальних ресурсів навіть у віддалених регіонах; Moodle став основою для тренінгів вчителів, які працювали в складних умовах із браком ресурсів [5].

SECTION 22.

PEDAGOGY AND EDUCATION

Ці приклади свідчать про універсальність Moodle у кризових ситуаціях та його ефективність для підтримки освіти навіть у найскладніших умовах.

Висновок. Узагальнюючи результати дослідження, можна стверджувати, що підготовка педагогічних працівників до впровадження експериментальних моделей наукової освіти в умовах воєнного стану є ключовою складовою збереження та розвитку освітньої системи. Moodle зарекомендувала себе як ефективна платформа для забезпечення професійного розвитку педагогів завдяки її доступності, гнучкості та широким можливостям інтеграції. Успіх впровадження таких моделей залежить від створення якісної ресурсної бази, персоналізації навчальних траєкторій, забезпечення технічної та емоційної підтримки. Важливо також продовжувати адаптацію освітніх програм до реалій кризових ситуацій, залучати міжнародний досвід та інноваційні технології. Це дозволить підвищити якість навчання і підготувати педагогів до викликів, які постають перед освітою у складних умовах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Локшина О. І., Глушко О. З., Джурило А. П., Кравченко С. М., Максименко О. О., Нікольська Н. В., Шпарик О. М. (2022). Організація освіти в умовах війни: рекомендації міжнародних організацій. *Український педагогічний журнал*, 2, 5-18.
- [2] Стрельников В. Ю., Солодовник В. М. (2023). Методологічні засади неперервної освіти, яка стимулює індивідуальну освітню траєкторію педагога в умовах війни. Вилучено з: <https://ed.pano.pl.ua/handle/022518134/1842>
- [3] Albasayna K. H. (2016). Factors Influencing the Use of E-Learning in Schools in Crises Areas: Syrian Teachers' Perspectives. *Tallinn University of Technology, Estonia*.
- [4] Mjhoor A., Alsabab R., Aljshamee M., Alajwadi M., Alsabbagh A. (2021). E-learning Trends and Internet challenges in Iraq. *International Journal of Computing and Digital System*. DOI:10.12785/ijcds/1001124
- [5] Musawi S. Z., Baktash J. A. (2021). Identification and Ranking of Cloud-Based Applications in E-Learning of Afghanistan: A Case of Public Universities. *Elsya : Journal of English Language Studies*, 3(2), 78-85. Вилучено з: <https://doi.org/10.31849/elsya.v3i2.5796>